

بررسی افسانه‌ی شاماران در باور مردم ایران و ترکیه

استادیار گروه هنر: جناب آقای دکتر علی محمودی عالمی

Alimahmodialami@yahoo.com

نام دانشجو: پرستو معصومی

کارشناسی ارشد پژوهش هنر

موسسه آموزش عالی مارلیک نوشهر

Parastoomp99@gmail.com

تابستان ۱۴۰۱

چکیده

در کاوش‌های باستان‌شناسی از جمله ایلام و جیرفت کرمان نقوش مار و مار انسان به وفور بر روی سفالینه و ظروف سنگ صابون یافت شد که بیانگر افسانه‌ای بودن و جادویی بودن مار است. مار به مقام خدایی هم می‌رسد و نزد مردم ایلام مار خدای جاودان و خدای جهان زیر زمین و مردگان است. مار در بین مردم ایلام تا جایی اهمیت دارد که شهر شوش برای خدای مار (اینشوشیناک) ساخته میشود و پادشاه بزرگ ایلام به نام اونتاش گال در حدود 1250 پ.م نیایشگاه چغازنبیل را برای خدای مار بنا می‌کند. مار نماد درمان، پزشکی و تندرستی و در بین اقوام کرد و آذری و در کل، مردم ایران نشانه برکت و خوش‌یمنی است. هیچگاه مار نماد بدی نبوده و پس از ورود اسلام است که مار و اژدها نمادی اهریمنی پیدا می‌کند. در اسطوره ضحاک ماردوش، مارها به مردم آزار نمی‌رسانند بلکه این ضحاک است که نفس‌پلید و اهریمنی دارد و ستم را پیشه کرده، مغز جوانان را خوراک مارهای دوش خود می‌کند یا حتی در بین اساطیر ملل هم داستان‌هایی روایت شده است، از شخصیت‌هایی که نیمه انسان و نیمه مار میباشند. مانند لامیا و اکیندا در یونان، ناگا کانیا در هند، نورا در ژاپن و شناخته شده‌ترین شخصیت بنام مدوسا، در اصل انسان بود و فناپذیر، در نهایت توسط یکی از قهرمانان اساطیری به نام «پرسئوس» کشته می‌شود. شاه ماران، موجودی خارق‌العاده است که سرش انسان و بدنش مار است. با اینکه نقاشی‌های مربوط به مار، اغلب نشانه بدی و بدشانسی هستند، ولی شاه ماران با سر انسان، نشانه زایایی، برکت و دانایی است.

اسطوره و داستان در میان اقوام کرد وجود دارد که از لحاظ محتوا و فرم، شناسایی نشده است و همواره علم سبب کشف و شناسایی بیشتر آن هاست. تاکنون پیشینه و ارتباط اسطوره شاماران با دیگر همتایان خود در جهان تحلیل و بررسی نشده و به صورت مکتوب در نیامده است. در پژوهش‌های اخیر تنها از این اسطوره نام برده شده و تنها داستان آن روایت شده است یا در یک منطقه‌ی خاص یا الگوی خاصی تحلیل شده است. این مسئله ضرورت انجام تحقیق را افزایش میدهد. موضوع محوری و هدف این پژوهش، تحلیل و بررسی روایت‌های اسطوره‌ی شاماران در ایران و ترکیه و ارتباط آن با دیگر ماران انسان‌ها در جهان میباشد.

کلمات کلیدی

مار، ماران، کردی، اسطوره، افسانه شاه ماران، مدوسا، ایلام